



BALÁZS ATTILA (1955) Budapest

BALÁZS ATTILA

Mocsár és hasonló remek állapotok

A déli végek fantasztikus irodalomtörténetéből

Farkas szimatolt fekete pofával a domboldalon, néhány juharfa menedékében, a nádast leste lent a mélységben. Hatalmasra nőtt öreg ordas, tapasztalt régi vadász, tudhatta, hogy az elvékonyult tavaszi jég törik a súlya alatt, elkerülte hát az ingoványt, és messze, a partosabb részekben kapaszkodott északnak. A tél derekán húzódott át a befagyott, átmenetileg tetszhalottá vált élő vízzen, a Dunán, Szlavóniából, s most itt hajtja az éhség valamerre. Társait agyonverték rég, őt magát puskával űzték tovább – szebb álmait már rég elfelejtette. Lesántult, ólom van a testében, de csak vágat, lopakodik tovább és tovább, viszi irháját ösztönösen előre, megtépázott becsületével együtt. Lent, a földgyűrődés tövében, a mocsár peremén ösvény kanyarog a hóban, vadászkalapos férfi közeledik rajta. Az öreg farkas először érzi úgy, hogy már nincs ereje menekülni, inkább egy picit beszélgetne vele. Ha kell, akár a farkát is megcsóválná. Mesélne neki, ám amikor a tekintetük találkozik, az ember megtorpan, mintha földbe gyökerezett volna a lába.

– A Máriáját, de egy ronda féreg! – hangzik tüstént a szájából, ám ugyanakkor gyorsan magához tér, még gyorsabban lekapja válláról a kétcsövűjét, hogy menten odapörköljön. Meg is teszi, ám elvétí, mert előtte jól belötte magát (a feltételezett szer neve: *kokain*, amelyet a dél-amerikai indiánok használtak mindig is, hogy jobban tudjanak mászni és mesélni, s a mi Kosztolányi Dezsőnk is kipróbálta), így a farkas elíszkolhat, átmenekülhet egy másik, nagy valószínűséggel szintúgy expresszionista mesébe Majtényi Mihály elől (szül. Markovits, Nagybecskerek, 1901).

Arrább aztán a vadász – miközben az ijesztő ordas máshol hét kecskegidaival, majd egy Piroska nevű lánykával van elfoglalva, de mindegyik történetből egyformán rosszul jön ki, gyomorköve lesz végül – a susogó nádas felett táncoló, lenge ruházatú, selyemharisnyás lápi tündéreket nézi. Bámészkodás közben majdnem belecsúszik Pusztakúla felé az útját keresztülszelő árokba, ami azt a gondolatot szüli a fejében, hogy azért valamire mégis jó a fránya árok. De mire is? Partjáról például biztonságosabb a piócafogás. A víz odagyűlik mind a domboldalról, és szűkíti az ingoványt. – Ez a lényeg! Hogy szűkíti. És ez a lényege magának a Ferenc-csatornának is, amelyről ő, Majtényi Mihály többször is írt, meg ír is majd a *mocsár* fogalmának számára felejthetetlen és legyőzhetetlen búvkörében.

Jómaga szépirodalmi próza segítségével igyekezett lecsapolni a bűzlő állóvizet, festett föléje színes szóvirágokat, s mindennek írott emléke – ha erősen megkopottan is, de – a hátrahagyott műveiben mindmáig él. Bár az igazsághoz tartozik, hogy már nagyon vékony az a szál, ami még fenntartja azt az egészet a levegőben, mint nádkévék közt a szellő rezegtette pókháló azt a kiszáradt szünyogot, azzal az ő tönkrement Stradivari hegedűjével.

A vadász után egy darabig kihalt a táj, a nádbugák hajladozását leszámítva nem nagyon mozdul semmi, kivéve azt, hogy a képbe egy pillanatra felülről belelóg a mikrofon. Akkor két vastag ködmönbe bújt férfi tűnik fel az úton, mindegyikük kezében jókora dunsztosüveg, övükben kés. A nádat szemlélik, hogy esetleg majd hol lesz a legjobb vágni, most azonban piócazni érkeztek. Meleg forrásokat keresnek, amelyek környékén nincs jég, s ahol a nádaly is

szeret lubickolni. Ahogy a Farkasles nevű magaslat alá érnek, az egyikük, aki felpillant – mintegy belenéz a kamerába –, a szemmel láthatóan fiatalabbik: hirtelen megtorpan, majd a kése után kap.

– Ugyan mi lelt? – kérdi a másik.

– Úgy tűnt, farkast láttam odafönt – hangzik a válasz.

Társa jót nevet.

– Csak káprázott a szemed, farkas rég nem járt ezen a tájon.

Darabig gondolkodik a fiatal, majd:

– Ugye, neked nem szokott olyan érzésed lenni, hogy néha, mint a szélé, megfordul az idő iránya?

– Hogy hátrafelé igyekezne?

– Valami olyasmi. Visszasodor a múltba, vagy a múltat hozza inkább ide, ahogy vesszük.

– Mondtam már többször, hogy neked nagyon furcsa eszed van. Furcsákat gondolsz, meg különös kifejezéseket használsz.

– Persze, mert anno fejre ejtett a bábaasszony.

Ezen mindketten jót nevetnek, amikor is hirtelen elkomolyodnak. Díszes régi hintót látnak közeledni abból az irányból, amelyből jöttek. Olyat, amelyet manapság már főképp csak múzeumokban lehet megcsodálni.

– Nini, egy valódi oldtájmer! – füttyent csodálkozva a fiatalabbik.

A kocsis vadul ostorozza a lovakat, úgy kell előlük félreugrani. Akkor mintha kiáltozna valaki a hintóból, s a kocsi megáll. Testes, nagy fejű ember hajol ki, akinek a haja olyan, mint a mérges csődör sörénye.

– Ez itt a kúlai árok?! – kérdi kiabálva.

A két gyalogos bólogat, hogy igen.

– No, akkor nem messze a falu, ugye? Meg a Kiss József birtoka... – hangzik a jármű irányából, miközben meg sem várva rendesen a választ, becsukódik az ajtó, a sörényes fej eltűnik. Távozóban egy fényes érme repül ki feljűk a hintó ablakából. Felszedi az öregebbik, nézi-nézi csodálkozva: egy pénzérme II. Leopold osztrák császár képével. Önkéntelenül megvakarja a fejét, majd keresztet vet. Fogaival próbálja ki a pénzt: valódi.

Élő víz című regényében írja Majtényi – miután a *Mocsár* címűt már rég megírta, de a *Kokain*-elbeszéléseket is, amiből kitűnni látszik: az irodalom önmagában is erős kábítószer –, hogy elsőnek a Tiszán inneni kerület tabuláris fiskálisa, Ambrózy Gábor kapott parancsot. De mifélett? Ez a parancs arról szólt, hogy a létesítendő hajózási csatorna (a későbbi Ferenc-csatorna) ügyében halaszthatatlanul keresse fel Kiss József kincstári mérnököt. Persze, a kérdés az volt, hogy hol. Zomborban Kruspér Ádám referendárius esküdözött, hogy a tél óta nem látta azt az embert. Szerinte ott lehet valahol a birtokán, abban a szenttamási ingoványban, ahová így olvadáskor eljutni rendkívül bajos. Talán ha várnának egy kicsit még.

– Ó, várni azt nem lehet! – nyögött fel kínjában Ambrózy, arról a széles homlokáról patakzó izzadtsággal, majd megmutatta elsőre a császári iroda levelét, másodikra a Hadi Tanácsét, aztán nyomatékul a Budai Helytartóságét, amelyek közül akár egy is alkalmas volt arra, hogy embereket, sorsokat mozgasson. Életeket tegyen tönkre egyetlen tollvonással, egyetlen kardsuhintással. Suttý.

Erre a nagy hasú Kruspér is úgy felugrott, mint akit darázs csípett, akár egyszerre három is, majd lihegve, hadonászva rendelkezni kezdett: lovas hajdúk induljanak az ispánokhoz végig az út mentén, mozgósítsák a vármegyét, mindenki álljon készenlétben a következő parancsig. Egy szó ellenvetést nem akar hallani, különben két kezével nyúzza meg az illetőt. S nem átallotta azt sem e nagy hatalmú ember, hogy reumája ellenére felkapaszkodjon a fogatra,

kísérőnek. Utána hogyan vergődtek át a sáron, azt csak a kiizzadt négy ló tudná megmondani. Útközben Kruspér minden tanácsért fizetett, ne mondják odafenn, hogy az ügy érdekében nem tett meg mindent. – Így értek el a külai árokpartra, ahonnan már csak jó vágványira volt a kamarális falu. A nagyraktár előtt lassított a négyes, ahol fedetlen fejjel ott állt csaknem vigyázzba meredve az ispán. Maga segítette ki a nagy hasú urakat a kocsiból, betessékelve őket a melegre, ahol nem melleleg az előrevágtató futár nyomán terített asztal mosolygott rájuk. Mert egy kis szusszanásra még a legnagyobb sietésben is jutnia kell némi időnek.

Azt ma már eminnen, ami erre következett, Marco Ferreri olasz rendező *A nagy zabálás* című filmjéhez hasonlíthatnánk a felejthetetlen Michel Piccolival az élen. A házigazda tanácsára törkölyel nyitottak, közben azért lassan elmondódott, hogy tulajdonképpen Kiss Józsefet kell megtalálniuk, s hogy a nagy terv a csatorna megépítése, ehhez kell a Kiss mérnök úr. A pálinka aztán lassan megtette a hatását, a feszültség csökkenni kezdett, az étvágy pedig növekedni.

Majtényi pontosan felsorolja, mi minden érkezett ott gyors ütemben. Rövidesen jó erős leves került az asztalra. De nemcsak tehénhús, hanem konc is meg tyúkfí, meg rizskása, s volt benne petrezselyem, eleven bors, malosa szőlő. Nem sajnálták a gyömbért sem, a sáfrányt sem tőle. Leves után egy kis kukrejtél került eléjük, bármi legyen is az... ja, nyárson sült tehénhús. Vereshagyma, zsálya, fehér kenyér, rajta gyömbér, sáfrány, persze. Ettől sem sajnálták az utóbbi kettőt.

Követte a kolozsvári káposzta. No, az felséges volt, meg is nyomta kissé a gyomrokat, ezért pihentetésül most pikádát szolgáltak fel az asszonynepek, nagy cintálakon. Ez is tyúkhúsból készült, nyárson, disznó és berbécs-hús jól összevagdala a tyúk mellehúsával, összekeverve petrezselyemmel, majorránnával – ezt a vagdalékot hintették a sült tyúkra: az egészet leöntötték citrommal, ecettel, borral, tetejére még citromkarikákat is raktak, borsot és szerecsendiót is hintettek rá.

Volt aztán mustos pecsenye, cseh rántott, bábfánk és gomolya. Emellé bort, vöröset és fehéret kínált az ispán.

A lakmározást laza terefere követte, ám az nem tarthatott sokáig. Kiderült, hogy az ispán nem értesült időben a császár haláláról, ezért ő még II. Lipót nevében ítélte el jó pár jobbágyat botozásra az úriszéken. Bár ezen még jót nevettek, csakhamar ajkukra fagyott a mosoly, amikor a szoba sarkából szép lassan előmászott a teljesítendő feladat életre kelt Rémképe. Felállt, leporolta nadrágját, kiegyenesedett, majd vérfagyasztó mosolyával rájuk nézett:

– Uraim, nagy időpazarlás történik itt, nincs egy ilyen vagy hasonló érzésük? *Scheisse!*

Eleinte szépirodalmon kívüli, annak a peremén settenkedő, aztán abba beemelt vagy mintegy belelökött, való igaz, hogy Kiss József a németek betelepítéséért felelős személy volt Bácskában és Bánátban, közben rájött, hogy annak óriási kerékkötője a terület súlyos mocsárjellege. Igazából senki se törődött vele odáig, azonban amíg a mocsárbetegséggel valahogy megküzdöttek a helyiek, a betelepítettek úgy hullottak, mint a legyek. Meg cudarul nehéz volt a közlekedés, nem utolsósorban felsejlett, mennyi értékes területet lehetne nyerni egy nagyméretű lecsapolással. Ezért némi jól bevált próbacsatornázás után Józsefünk, Gábor testvérével karöltve, aprólékosan kidolgozott tervet terjesztett fel a bécsi udvarnak, amelyik aztán a maga esze és tempója szerint persze sokáig késlekedett a válasszal, utána egyszer csak: *add, Uram, de rögtön!* – No, ezért kellett ugrania Ambrózy Gábornak, meg utána sorban mindenkinek.

Nyúl szaladt a rókához, róka szaladt a bagolyhoz stb. Akár ha Mesemondó Misike valamely régi rekonstruált meséjéből szólna, ugyanakkor a dolog technikai része meg a szerbiai DTD csatorna későbbi kiépítése (Nikola Mirkov mérnök műve egyébként) már nem tartozik szorosan a belletrisztika nagyjából mégiscsak behatárolható területéhez.

*Így eltekintünk ettől itt.
Maradunk még picit emitt.
Esetleg az utolsó járatig:
Kharón híres ladikjáig.*

(Önköltés, valamely régi füzetből)

Egyszer aztán Bori tanár úr azzal jött be a tanszéki órára, hogy mindenki kerítsen egy papírlapot, majd firkantsa rá, mi jut eszébe arról, hogy: Híd. Különböben ha valakinek nincs kedve hozzá, nem muszáj. Úgy emlékszem, mindenkinek volt kedve. Gondolom, azt mindenki tudta, ha nem is olvasta folyton, hogy létezik ezzel a névvel ott Újvidéken egy folyóirat, amelyiket a két világháború közt alapítottak, elhamvadt a második világegésben, hogy később újrainduljon. Felröppenjen vörös főnixszként a felszabadulás után. Én nagyjából ezt írtam le, meg Majtényi Mihály nevét, nem utolsósorban Kiss Józsefét, aztán nem jutott erre több idő. Tanár urunk ott helyben, egy cigarettaszünetben átfutotta a bölcsebbnél bölcsebb firkálmányokat – futhatta, mert nem voltunk sokan épp –, majd kérdezett ezt meg azt a „szerzőktől”. Tőlem azt, hogy miért van odaírva Kiss József is a végére. Majtényit érti, hiszen főszerkesztője volt egy ideig a Híd-nak, de Kiss? Azért-e, mert Majtényi egyik irodalmi hőse? Nem érti pontosan.

– Azért, tanár úr – válaszoltam –, mert a mi kis Vajdaságunkban a csatornaépítéssel szaporodott meg a hidak száma... izé... márpedig a hidak...

Itt elakadtam, Bori pedig annak az embernek az arckifejezésével nézett rám, mint aki hirtelen nem tudja, hogy sírjon-e vagy nevéssen, szerencsére az utóbbi mellett döntött. Kisvártatva biccentett, hogy leülhetek, s átvette a szót. Azon az órán a Híd folyóiratról beszélt. Mondván, amit egyébként az irodalomtörténetében le is írt, hogy a Híd indulásakor a harmincas években az ifjúsági mozgalmak folyóirata volt, radikálisabb balra tolódása harminchatban következett be, hogy harmincnegyolctól egyenesen Jugoszlávia Kommunista Pártjának magyar nyelvű orgánumává váljon. Ez az elkötelezettség a tisztán és pusztán „csak” szépirodalom rovására ment, amibe belejárszott az expresszionista aktivista literatúrától való idegenkedés, miközben a lap szemlélete egyre szorosabban kötődött a szociális irodalom eszményéhez. Ezzel együtt a formai követelmények, az esztétikai szempontok háttérbe szorultak.

A háborús évek aztán irodalmunk munkásait is megtizedelték. Volt, aki harcban esett el, sokan zsidó származásuk miatt haltak meg, többen egyszerűen eltűntek. Vagy csak úgy esett, hogy épp azokban az években ért véget az életük. Így például Farkas Geizáé. Utóbbiról könyvében Bori elmondja, hogy bár Budapesten született, birtoka a bánáti Eleméren volt, ahol kisebb megszakításokkal élt és dolgozott. Elsősorban szociológusként, de élvezhető regény is maradt utána. Például: *A fejnélküli ember*. Amúgy szeretett a csoportok lélektanával foglalkozni, amiből én tömören úgy vettem ki, hogy Geizánk tkp. azon gondolkodott útjában az első világháborúból a másodikba, hogy miként válhat jól megszervezett csapatmunkával ember embernek farkasává.

Nemcsak úgy, hogy az idősíkok és a „kameraállások” váltásával ábrázolt egyéni örületében levágja egy másik férfiú fejét, amelyet utóbb a saját Karcsi

nevű fia fejének néz, hanem tömegesen. – Ha úgy vesszük, Farkas Geiza ebben csalhatatlan prófétának bizonyult.

Érdekes adalékul szolgál a Farkas-témához Barácius Zoltán nagybecskereki születésű, tengerészből lett színész, író publicista. Barácius már itt, a huszonegyedik századunkban írta a szabadkai Hét Napnak leadott cikkében, hogy valamikor rég egy reggelen, amikor még nagy-nagy érdeklődéssel nyúlt minden könyv, minden írás után, édesapja közölte vele, hogy azon nyomban indulnak, a teherautó már ott áll a ház előtt. Mennek Elemérre, Farkas Geiza házához. Ha a bútorokat nem tudják is megmenteni a barbárok széthúzásától, a padlózatot a felszedéstől, legalább a könyvtárat mentsék meg. – Ó, igen! Azt a több ezer kötetből álló gyűjteményt.

A gazda – tudnivaló – évekkel azelőtt hunyt el Budapesten, a birtokon az enyészet lett az úr, de az értékesebbnél értékesebb kötetek megmaradtak. Ha az emlékezete nem csal, állítja a cikkíró, három vagy négy alkalommal fordultak be a hatalmas teherautóval az óriási eleméri birtok széles udvarára, ahol válogatás és rendszerezés nélkül dobálták fel a könyveket a járműre, majd irány a becskerekai magyar művelődési egyesület, annak a Petőfiről elnevezett nagyterme. Az utolsó fordulónál kidurrint a gumi, a kamion megbillent, de a rakomány nem szóródott szét, úgy a kínlódós-káromkodós kerékcseré után sikeresen célba értek. Azokból a kötetekből állt aztán össze az egyesület könyvállománya, amelyet évekig az ő édesapja gondozott. Tette ezt nagy hűséggel és odaadással az apa, mert tudta, hogy Eleméren valódi gyöngyszemekre lelt.

Odahaza egy alkalommal azt mesélte a családfő, miközben csinos karikákat vagdosott mindenkinek a friss eleméri kolbászból, hogy Geizát anno gyakran látták Nagybecskereken, ahol be-betért egy-egy vendéglőbe. A Koronában volt a törzshelye, ahol néha kártyázott is a barátaival. Preferánszoztak. Amúgy zárkózott, halk szavú embernek ismerték, aki sohase, még a legnagyobb részegségében sem kiabál olyat, hogy például: *hé, kocsmáros, italt adjál!* Kártyaadósságait rendszeresen törlesztette, amit egyébként nyugodtan megtehetett, hiszen a birtoka kilencszáz holdon terült el, annyira tökkelütött ugyanakkor nem volt, hogy az egészet a szerencsejátékos csúcsizgalom kedvéért egyszerre, egy lapra feltegye. Ennél nagyobb szenvedélye volt az irodalom, olyannyira, hogy ez a függőség Geizát a sikeresnek ígérkező tudományos pályáról majdnem letérítette. Mindenesetre nagymértékben gátolta az előrehaladásban.

– Bizony, élete alkonyán is ott dűlőzött Farkas Geiza a kettő közt, hogy végül teljesen elhallgasson – bólint Barácius, aki előtt ebben a pillanatban ott áll bemagolandó Hamlet-szövege, de még nem nyúl hozzá.

Szemmel láthatóan gyötrődött Farkasunk – folytatódik a textus –, privát síkon a házassága nem sikerült, azonban megpróbált talpon maradni; sokat utazgatott a nagyvilágban, szeretett Bécsben és Budapesten lenni, hogy végül pontosan Budatétényben érje a halál akkora magányban, hogy a házigazdája elsőre nem is tudta, kinek jelentse a szomorú hírt. Legvégül úgy esett, hogy nem a Farkasréti, hanem a Kerepesi temetőben hantolták el, róla híres írójogászunk, dr. Várady Tibor írt monografikus művet, amely jelen pillanatban még kiadatlan.

Item, vissza a Hídhöz. A háború után újraindult folyóirat egyértelműen a szocialista irodalom eszméjét hirdette, ami már nagyon ódivatú dolognak tűnt sokunk számára az Új Symposion folyóirat termékeny létezésének idején. Különben is akkor már a mi kis tanszékünk egyik kulcsfigurája, dr. Bányai János állt a folyóirat élén, aki fejlett esztétikai érzékkel rendelkezett, s nem is

ódzkodott azt kimutatni. Kifejezetten ugyan nem volt kedve szembeúszni a szocialista-kommunista árral, bár a tiszta szocreállal igen, amely amúgy túl sokáig uralta a terepet. Ennek ellenére nem érdemes több szót pazarolni rá. Talán annyit, hogy az irányzat legtipikusabb gyűjteménye a *Téglák, barázdák* című antológia volt, amelyről szerkesztői úgy nyilatkoztak, hogy valódi tükre az újjáépítés korszakának. Abban az író is a dolgozók, az építők, a harcosok sorában tudja magát lendülettel és boldogan. Mert érzi, hogy elsődleges feladata az új élményekben és eseményekben gazdag napjainkat, Tervünk nagy ígéreteit tükrözni. – Tehát egy sor téglá, egy sor barázda, s így tovább. Két sor csillag.

E sorok írójának magyartanárból lett rádiós kabaréfőnök édesapja mondta róla, erről az antológiáról, már nem az iskolában, hogy valósággal vöröslött a sötétben. Oda lehetett állítani a fürdőszoba ajtajához, hogy éjszaka ne vesse el az ember.

Nos, Bányai, aki a Híd-szerkesztés előtt maga is symposionista volt, egyébként az egyetemen a rendszerint az első sorban ülő miniszoknyás lányok kedvence, szerette néha megbotránkoztatni a társaságot, nemre, hajszínre és testalkatra való tekintet nélkül. No, nem öltözött női ruhába vagy valami hasonló ilyesmi, de tett egy-két kikacsintós kirohanást a magasb esztétika ellen. Persze, ezt a kacsintást el kellett kapni, nekem is csak sokadjára sikerült. Lehet, másoknak előbb, de nem osztották meg velem, s különben is a fene egye meg: *Én írom ezeket a sorokat!*

Történt, hogy egyik előadásán Bányai hirtelen a filmről kezdett beszélni. Talán Bergman került szóba, talán a *Suttogások és sikolyok*, mindenesetre filmesztétika, amelynek egyik emelkedett pontján váratlan fordulat következett be. Tudni kell ehhez, hogy akkoriban a fő jellegzetességeiben akár a szocreál, nem utolsósorban a partizánfilmek zömének paródiájaként is értelmezhető spagetti-western volt állandó forgalomban a jugó moziban. Így például a központi nagytér másik oldalán lévő Népmoziban, ahol én is gyakran előfordultam, tökmaggal degeszre tömött kabátzsebbel, a nadrágzsebben pedig napraforgóval, hogy lehessen váltogatni. Ez akkor volt, amikor már Tarzant kiszorította Django a peremvárosba, a telepi Petőfi Sándor Kultúrkör vetítőtermébe például, a magyar kisebbség fellegvárába, ahol sikerült megkapaszkodnia. Szerencsére még hosszú időre azzal az okos és szimpatikus majmával, a *Csítával*, ami szerbül pusztá véletlenségből az olvasás fogalmával azonos. (Csita egyébként nagyon tehetséges majom volt, imádott az ujjával festeni meg képeskönyveket nézegetni; 2011. december 24. napján hunyt el Floridában, súlyos veseproblémában.)

Ment utánuk Jane is ki a Petőfibe, azzal a mindig formás lábával, abban nem volt hiba, abban viszont igen, hogy ott gyakorta került sor bunyóra az amúgy is izgalmas mozizás közben. Vagy talán éppen azért, mert egyesek unalmasnak találták a filmet? Fene tudná már megmondani. Egyszer, emlékszem, valaki azért kezdett el balhézni – de az már inkább valamelyik Belmondo-film alatt történhetett –, mert állítólag a mellettük ülő másik valaki a mozi sötétjében félig lehúzta a cipzárt az ő filmbe feledkezett barátnőjének a vadonatúj kigyóbőr csizmáján. Pontosan nem emlékszem a kimenetelre, de az biztos, hogy ez volt az egyik legérdekesebb ok a fogropogató, oltári verekedésre.

Mindenesetre dr. Bányai János a makaróni-westernt emlegette, mondván, hogy abban nincs se csalás, se ámítás, s az legalább az, aminek mondja/tartja magát, ugyanakkor az ironia és paródia vegytiszta formája. Egyben a demitizálásé. Sergio Leonét emlegette kedvenc rendezőjeként, de nem ám a *Volt egyszer egy vadnyugatot*, hanem éppen ő, akivel nem eshetett meg, hogy

félresikerül a választéka, vagy esetleg némi szaga legyen, ahogy állítólag Pe-tőfinek volt (nem csak némi), Bányai *A Jó, a Rossz és a Csúfra* esküdött. Miként manapság Quentin Tarantino. – Érdekes rímelés.

Egyszer aztán az történt, hogy éppen a kiskutyámat pisiltettem fenn a Főutcán egy galagonyafa alatt, amikor arra lettem figyelmes, hogy egy amolyan nyugárbbféle lovas közeledik felém az úton. Fején széles karimájú kalap, hosszúkás arcán több napos borosta, szája szegletében rágnivaló, kialudt szivarka. Valamiféle mintás poncho alatt báránybekecs, dereka magasságában gyors előrántásra alkalmas hatlövetű. Lezserül ingadozott a ló hátán az állat lépéseinek ritmusára, majd amikor megállt előttem, még lezserőbbül áttolta a csutakot a szája másik szegletébe, majd lassan, tagoltan megkérdezte:

– Hé, ecsém, ez az út vezet kifele a Telepre?

Csodálkozásomon túlesve szaporán bólogatni kezdtem, hogy igen. Erre a lovas biccentett hálás köszönetül, majd megsarkantyúzta a lovát. Ment tovább, hogy a következő galagonyafánál lehajoljon, a kezét nyújtsa, s egyetlen rántással egy fiatal nőt segítsen maga mögé a nyeregbe. Úgy mentek aztán kettesben tovább. Önkéntelenül visszapergettem magamban a filmet, s legnagyobb döbbenetemre nem a Leone trilógiájából is híres Anonymust alakító Clint Eastwoodot láttam immár a ló hátán, hanem dr. Bányai Jánost. A hölgy pedig nem lehetett más, mint az ő okos és szép asszisztense: Thomka Beáta.

Úgy döntöttem, próbaképp utánuk szólok.

– Kétféle sarkantyú van a világon! – üvöltöttem. – Az egyik az ajtón jön be..., hát a másik?!

– A másik az ablakon – válaszolta nevetve Bányai János úgy, hogy meg sem fordult, Beáta pedig csak kapaszkodott, s nem szólt semmit. Követtem őket a tekintetemmél, amíg el nem tűntek valahol a vasúti sorompó mögött. Közben azon töprengtem, hogy a fenébe nem tudja egy ilyen művelt és tájékozott ember, mint Bányai, hogy merre van Újvidéken a Telep.